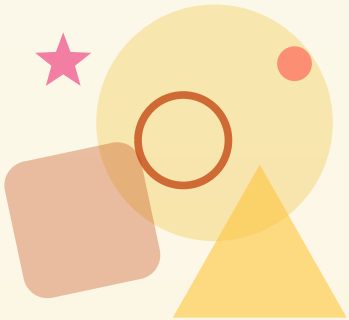
Talim Noktası.

7. Sınıf

Sosyal Bilgiler

Değişen Dünya ve Osmanlı'da Yenilikler

3. Öğrenme Alanı: Ortak Mirasımız · Konu 03 · Konu Anlatımı

3. ÖĞRENME ALANI

Değişen dünya ve Osmanlı'da yenilikler

Ortak Mirasımız · Konu 03

Bu konuda neler var?

1 Avrupa Değişiyor, Dünya Dengeleri Değişiyor 4
2 Osmanlı'da Yenilik Dönemleri 7
3 Yeniliklerin Etkilediği Alanlar ve Sonuçları 10
★ Konu Testi 15
★ Cevap Anahtarı 17

Yüzyıllarca dünyanın en güçlü devletlerinden biri olan Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyıla gelindiğinde değişen bir dünyayla karşılaştı. Avrupa'da bilim ilerliyor, fabrikalar kuruluyor, yeni düşünceler yayılıyordu. Savaş meydanlarında yaşanan yenilgiler, Osmanlı yöneticilerini "Avrupa'nın başarısının sırrı nedir?" sorusunu sormaya yöneltti. Bu sorunun yanıtını arayan padişahlar ve devlet adamları askerlikten eğitime, hukuktan ekonomiye kadar pek çok alanda yenilikler yaptı. Bu konuda bu yeniliklerin nedenlerini, etkilediği alanları ve sonuçlarını inceleyeceksiniz.

Bu bölümde

- Osmanlı Devleti'nin yenilik yapmasına yol açan gelişmeleri inceleyeceksiniz.
- Yeniliklerin etkilediği askerî, sosyal, kültürel ve ekonomik unsurları sınıflandıracaksınız.
- Yeniliklerin etkilerini farklı bakış açılarıyla sorgulayacaksınız.
- Yeniliklerin neden ve sonuçlarını kanıtlara dayanarak ifade edeceksiniz.

Anahtar kavramlar

sömürgecilik · Rönesans · Reform · Aydınlanma · Sanayi İnkılabı · Fransız İhtilali · milliyetçilik · ıslahat · ferman · anayasa · meşrutiyet

Etkinlik 1

Ön değerlendirme: Ne düşünüyorsunuz?

Doğru ifadelerin yanına **D**, yanlış ifadelerin yanına **Y** yazınız. Yanlış bulduğunuz ifadeyi düzelterek yeniden yazınız.

1. Sanayi İnkılabı ile makineler, üretimde insan ve hayvan gücünün yerini almaya başladı.
2. Osmanlı Devleti'nde yenilikler yalnızca askerlik alanında yapıldı.
3. Bir devletin başka bir ülkenin toprak ve kaynaklarını kendi çıkarı için kullanmasına sömürgecilik denir.
4. Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası Kanun-i Esasi'dir.
5. Avrupa'daki gelişmeler Osmanlı Devleti'ni hiç etkilememiştir.

Zorlandıysanız: Bir değişikliğin nedeni, onu ortaya çıkaran durumdur; sonucu ise onun ardından ortaya çıkan durumdur. Bu konuda her yeniliği "Neden yapıldı? Neyi değiştirdi?" sorularıyla inceleyeceksiniz.

Notlarım

1 Avrupa Değişiyor, Dünya Dengeleri Değişiyor

XV. yüzyılın sonundan XIX. yüzyıla kadar Avrupa'da birbirini izleyen büyük değişimler yaşandı. Bu değişimler önce Avrupa'yı, sonra bütün dünyayı etkiledi.

Avrupa'da büyük değişimler

Yıllar arasındaki uzaklıklar ölçekli değildir.

Tanım Sömürgecilik

Güçlü bir devletin, başka ülkelerin topraklarını ele geçirip ya da denetimi altına alıp bu toprakların kaynaklarını kendi çıkarı için kullanmasına sömürgecilik denir.

Coğrafi Keşifler ve sömürgecilik: Avrupalı denizciler Amerika kıtasına ve Afrika'nın güneyinden dolaşarak Hindistan'a ulaştı. Avrupa devletleri bu topraklarda sömürgeler kurdu; buralardan getirdikleri altın, gümüş ve ham maddelerle zenginleşti. Ticaret yollarının okyanuslara kayması, Osmanlı topraklarından geçen İpek ve Baharat yollarının önemini azalttı.

Rönesans ve Reform: Rönesans, Avrupa'da sanatta ve bilimde yaşanan yeniden doğuştur. Matbaanın yaygınlaşmasıyla kitaplar çoğaldı, bilgi daha kolay yayıldı. Reform ise XVI. yüzyılda Katolik Kilisesi'nin uygulamalarına karşı başlayan ve Hristiyanlık dünyasında yeni mezheplerin doğmasına yol açan dinî değişim hareketidir.

Aydınlanma: XVIII. yüzyılda akla ve bilime dayanan düşünce öne çıktı. Düşünürler; özgürlük, eşitlik ve hukukun üstünlüğü gibi fikirleri savundu.

Sanayi İnkılabı: XVIII. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de buhar makinesinin üretimde kullanılmasıyla fabrikalar kuruldu. Makineler, el emeğiyle günlerce süren işleri saatler içinde yapmaya başladı. Avrupa devletleri fabrikalarına ham madde, ürettikleri mallara da yeni pazarlar aramaya başladı.

Fransız İhtilali: 1789'da Fransa'da halk, krallık yönetimine karşı ayaklandı. İhtilalin yaydığı özgürlük, eşitlik ve milliyetçilik fikirleri kısa sürede başka ülkelere ulaştı.

Gelişme	Avrupa'daki sonucu	Osmanlı Devleti'ne etkisi
Coğrafi Keşifler ve sömürgecilik	Avrupa devletleri zenginleşti, deniz ticareti güçlendi.	Osmanlı'dan geçen ticaret yollarının geliri azaldı.
Sanayi İnkılabı	Seri ve ucuz üretim başladı.	Ucuz Avrupa malları yerli el tezgâhlarını zor durumda bıraktı.
Fransız İhtilali	Halk yönetimde söz sahibi olmaya başladı.	Milliyetçilik fikri, farklı toplulukların bir arada yaşadığı Osmanlı'da isyanlara yol açtı.
Aydınlanma ve bilimsel gelişmeler	Bilim ve teknik hızla ilerledi.	Avrupa orduları silah ve eğitimde Osmanlı ordusunun önüne geçti.

Örnek 1: Bir neden-sonuç zinciri kurmak

Soru: XIX. yüzyılın ilk yarısında pek çok Osmanlı şehrinde el tezgâhlarında kumaş dokuyan atölyeler kapandı. Sanayi İnkılabı ile bu durum arasında nasıl bir bağ kurabilirsiniz?

Çözüm: Zinciri halka halka kuralım. Avrupa'da buhar makineli fabrikalar kuruldu. Fabrikalar kısa sürede çok miktarda ve ucuz kumaş üretti. Bu kumaşlar Osmanlı pazarlarına geldi ve el tezgâhlarında dokunan kumaştan daha ucuza satıldı. Alıcı bulamayan tezgâh sahipleri işlerini sürdüremedi. **Sanayi İnkılabı, Osmanlı'da el emeğine dayalı üretimin gerilemesine neden oldu.** Bu sonuç, Osmanlı yöneticilerinin ekonomide de yenilik arayışına girmesinin nedenlerinden biri oldu.

Ne öğrendik?

1. Coğrafi Keşifler, Osmanlı Devleti'nin ticaret gelirlerini nasıl etkiledi?

2 Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik fikri, Osmanlı Devleti için neden önemli bir sorun hâline geldi?

3 Sanayi İnkılabı'nın Avrupa'daki ve Osmanlı'daki sonuçlarını karşılaştırınız.

4 Aşağıdakilerden hangisi Sanayi İnkılabı'nın sonuçlarından biridir?

A) Ticaret yollarının okyanuslara kayması
B) Buhar makinesiyle seri üretimin başlaması
C) Kilisenin yetkilerinin sorgulanması
D) Matbaanın icat edilmesi

Sanayi İnkılabı'nın Osmanlı'ya etkisini bir neden-sonuç zinciri olarak da gösterebiliriz.

Sanayi İnkılabı'ndan Osmanlı el tezgâhlarına

Avrupa'da	Üretim	Osmanlı pazarı	Sonuç
Buhar makineli fabrikalar kuruldu.	Seri üretimle mallar ucuzladı.	Ucuz Avrupa malları geldi.	Yerli el tezgâhları zor durumda kaldı.

Notlarım

2 Osmanlı'da Yenilik Dönemleri

Osmanlı Devleti XVII. yüzyılın sonundan itibaren Avrupa devletleri karşısında art arda toprak kaybetti. Yöneticiler önceleri sorunu eski düzenin bozulmasında aradı. XVIII. yüzyıldan itibaren ise Avrupa'nın üstün olduğu alanlarda ondan yararlanmak gerektiği düşüncesi güçlendi. Böylece yenilik dönemleri başladı.

Osmanlı Devleti'nde yenilik dönemleri

Yıllar arasındaki uzaklıklar ölçekli değildir.

Lale Devri (1718–1730): Pasarofça Antlaşması'ndan sonra başlayan barış yıllarında Avrupa ilk kez yakından tanınmaya çalışıldı. Paris'e elçi olarak gönderilen Yirmisekiz Mehmed Çelebi, Fransa'da gördüklerini bir eserde anlattı. İbrahim Müteferrika ilk Türk matbaasını kurdu ve 1729'da ilk kitap basıldı. İstanbul'daki yangınlar için tulumbacı ocağı kuruldu, kumaş üretmek için atölyeler açıldı.

III. Selim Dönemi (1789–1807): III. Selim'in yeniliklerine Nizam-ı Cedid (yeni düzen) denir. Avrupa usulünde eğitilen yeni bir ordu kuruldu. Bu ordunun masrafları için İrad-ı Cedid (yeni gelir) adlı ayrı bir hazine oluşturuldu. Londra, Paris, Viyana ve Berlin'de sürekli elçilikler açıldı. Askerî mühendis yetiştiren okullar geliştirildi. Ancak yeniliklere karşı çıkanların 1807'de çıkardığı isyanla Nizam-ı Cedid sona erdi.

II. Mahmud Dönemi (1808–1839): II. Mahmud, 1826'da yeniliklere en çok direnen Yeniçeri Ocağı'nı kaldırdı ve yerine yeni bir ordu kurdu. Tıp ve askerlik okulları açıldı, ilk resmî gazete Takvim-i Vekayi yayımlandı, posta teşkilatı kuruldu. Askerlik ve vergi işlerini düzenlemek için nüfus sayımı yapıldı.

Tanzimat ve Islahat fermanları: 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile padişah, herkesin can ve mal güvenliğini sağlayacağına, vergi ve askerliği düzene koyacağına ve kimsenin yargılanmadan cezalandırılmayacağına söz verdi. Böylece padişah, kanunların kendisinden de üstün olduğunu kabul etmiş oldu. 1856'daki Islahat Fermanı ile Müslüman olmayan halka da Müslümanlarla eşit haklar tanındı.

Tanzimat ve Islahat fermanları

	Tanzimat Fermanı	Islahat Fermanı
Ne zaman?	1839	1856
Temel konu	Can ve mal güvenliği, vergi ve askerlik düzeni	Müslüman olmayan halkın Müslümanlarla eşit haklara sahip olması
Önemi	Padişah, kanunların kendisinden de üstün olduğunu kabul etti.	Eşitlik ilkesi daha da güçlendi.

I. Meşrutiyet (1876): Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası olan Kanun-i Esasi ilan edildi. Ertesi yıl seçimle gelen milletvekillerinin de katıldığı meclis açıldı. Böylece halk, ilk kez yönetime temsilcileri aracılığıyla katıldı.

Tanım Meşrutiyet

Hükümdarın yanında halkın seçtiği temsilcilerden oluşan bir meclisin de bulunduğu yönetim biçimine meşrutiyet denir.

Örnek 2: Yenilik neden ayrı bir hazine gerektirdi?

Soru: III. Selim, Nizam-ı Cedid ordusunu kurarken neden İrad-ı Cedid adında ayrı bir hazine oluşturma gereği duymuştur?

Çözüm: Yeni ordunun askerlerine maaş ödemek, onları Avrupa usulüne göre donatmak ve eğitmek büyük para gerektiriyordu. Devlet hazinesi ise uzun savaşlar yüzünden sıkıntıdaydı. Yeni ordunun giderleri eski hazineden karşılanırsa hem hazine daha da zorlanacak hem de yeniliğe karşı olanlar bu durumu bahane edebilecekti. **III. Selim, yeni ordunun giderlerini güvenceye almak için yeni vergilerle beslenen ayrı bir hazine kurmuştur.** Bu örnek, bir yeniliğin başka yenilikleri de gerekli kıldığını gösterir.

Ne öğrendik?

1. Lale Devri'nde Avrupa'yı tanımaya yönelik yapılan iki çalışmayı yazınız.

2. Nizam-ı Cedid ve İrad-ı Cedid kavramlarını açıklayınız.

3. II. Mahmud'un Yeniçeri Ocağı'nı kaldırması, yeniliklerin sürdürülmesini nasıl etkilemiş olabilir?

4. Tanzimat Fermanı'nın padişahın yetkileri açısından önemi nedir?

5. Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tanzimat Fermanı
B) Islahat Fermanı
C) Kanun-i Esasi
D) Takvim-i Vekayi

Hukuk ve yönetimdeki değişimi sırasıyla görelim.

Hukuktan meclise

Yıllar arasındaki uzaklıklar ölçekli değildir.

Notlarım

3 Yeniliklerin Etkilediği Alanlar ve Sonuçları

Osmanlı Devleti'nde yenilikler askerlikle başladı, zamanla toplumun hemen her alanına yayıldı. Yenilikleri etkiledikleri alanlara göre sınıflandırdığımızda şu tablo ortaya çıkar:

Alan	Yenilik örnekleri
Askerî	Nizam-ı Cedid ordusu, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması, mühendislik ve askerlik okulları
Sosyal	Can ve mal güvenliği, kanun önünde eşitlik, nüfus sayımı, kıyafet değişiklikleri
Kültürel	Matbaa, ilk resmî gazete, tıp okulu, yeni okullar, Avrupa'da sürekli elçilikler
Ekonomik	Kumaş atölyeleri, İrad-ı Cedid hazinesi, posta teşkilatı, vergi düzenlemeleri
Yönetim ve hukuk	Tanzimat ve Islahat fermanları, Kanun-i Esasi, meclisin açılması

Bu dönemde atılan bazı adımların izlerini bugün de görebiliriz:

İLK RESMÎ GAZETE

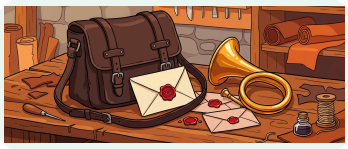
1831'de yayımlanan Takvim-i Vekayi, devletin kararlarını halka duyurdu. Bugünkü Resmî Gazete geleneğinin öncüsü sayılır.

TIP OKULU

1827'de açılan tıp okulu, Avrupa usulünde hekim yetiştirdi. Ülkemizdeki tıp eğitiminin köklerinden biridir.

POSTA TEŞKİLATI

II. Mahmud döneminde düzenli posta hizmeti başladı. Bugünkü posta kurumunun kökleri bu döneme uzanır.

Yeniliklerin sonuçlarını değerlendirirken tek bir bakış açısıyla yetinmemek gerekir. Bazı yenilikler kalıcı kazanımlar sağlarken bazıları beklenen sonucu vermedi ya da yeni sorunlara yol açtı.

Tanım Kazanım ve sınırlılık

Bir yeniliğin sağladığı yararlara **kazanım**, beklenen sonucu tam vermeyen ya da yeni sorunlara yol açan yönlerine ise **sınırlılık** denir.

Yeniliklerin kazanımları ve sınırlılıkları

	Kazanımlar	Sınırlılıklar
Askerî	Avrupa usulünde eğitilen ordu ve askerî okullar kuruldu.	Yeniliklere karşı çıkan isyanlar yenilikleri geciktirdi.
Kültürel	Matbaa, gazete ve yeni okullar bilgiyi yaydı.	Matbaa ve yeni okullar Avrupa'ya göre geç yaygınlaştı.
Ekonomik	Atölyeler açıldı, posta ve vergi düzeni kuruldu.	Yerli üretim ucuz Avrupa mallarıyla rekabet edemedi.
Yönetim ve hukuk	Can ve mal güvenliği, eşitlik ve anayasa güvenceye alındı.	Meclis kısa süre sonra kapatıldı.

Örnek 3: Bir yeniliği çok yönlü değerlendirmek

Soru: İbrahim Müteferrika matbaasının 1727'de kurulmasını bir öğrenci "Çok önemli bir adımdı.", başka bir öğrenci "Geç kalınmış bir adımdı." diye değerlendiriyor. Bu iki görüşü kanıtlarla tartışınız.

Çözüm: Birinci görüş için kanıt: Matbaa kurulduktan sonra sözlük, tarih ve coğrafya kitapları basıldı; bilgi daha çok kişiye ulaştı. XIX. yüzyılda gazetelerin yayımlanması da matbaa sayesinde mümkün oldu. İkinci görüş için kanıt: Avrupa'da matbaa XV. yüzyılın ortasında kullanılmaya başlanmış ve kısa sürede yaygınlaşmıştı. Müteferrika matbaasında ise ilk kitap iki yüz yılı aşkın bir süre sonra basıldı ve uzun süre az sayıda kitap çıktı. **İki görüş de kanıta dayanıyor: Matbaa önemli bir yenilikti, ancak Avrupa'ya göre geç yaygınlaştı.** Bir yeniliği değerlendirirken hem kazanımlarına hem de sınırlılıklarına bakmak gerekir.

Notlarım

Bir yeniliği yorumlamanın adımları

1	2	3	4	5
Neden	**Yenilik**	**Etkilediği alan**	**Sonuç**	**Değerlendirme**
Bilgiyi hızla çoğaltma ihtiyacı	İbrahim Müteferrika matbaası (1727)	Kültürel: kitap ve eğitim	Sözlük, tarih ve coğrafya kitapları basıldı.	Önemli bir adım, ancak yaygınlaşması yavaş oldu.

Bağlantı: Osmanlı'dan Avrupa'ya

Etkileşim tek yönlü değildi. İngiliz elçisinin eşi Lady Montagu, İstanbul'da gördüğü çiçek hastalığına karşı aşılama yöntemini 1721'de İngiltere'ye taşıdı. Osmanlı mehter müziği Avrupa'da öyle ilgi gördü ki Mozart ve Beethoven "Türk Marşı" adıyla anılan eserler besteledi. Lale de Avrupa bahçelerine Osmanlı topraklarından ulaştı.

Etkinlik 2

Görev kartı: Yenilik bülteni

1. Lale Devri, III. Selim Dönemi, II. Mahmud Dönemi ya da Tanzimat Dönemi'nden birini seçiniz.
2. Bu dönemde yapılan en az üç yeniliği, etkiledikleri alanlara göre sınıflandırınız.
3. Her yeniliğin nedenini ve sonucunu en az iki kaynağa dayanarak yazınız.
4. Yeniliklerin kazanımlarını ve sınırlılıklarını değerlendiriniz.
5. Çalışmanıza "Yönetimde ben olsaydım" adlı bir bölüm ekleyiniz. Bu bölümde, o dönemin yöneticisi siz olsaydınız eklemek isteyeceğiniz bir yeniliği yazınız ve dönemin koşullarına göre gerekçelendiriniz.
6. Çalışmanızı bir yazılı metin ya da sanal bülten olarak hazırlayıp sınıfta paylaşınız.

★ PUANLAMA ANAHTARI

Ölçüt	Tam (3)	Kısmen (2)	Henüz değil (1)
Sınıflandırma	Üç yenilik doğru alanlara yerleştirilmiş	Bir ya da iki sınıflandırma hatalı	Sınıflandırma yapılmamış
Neden ve sonuç	Her yeniliğin nedeni ve sonucu kanıtla açıklanmış	Neden ya da sonuç eksik	Neden ve sonuç yazılmamış
Çok yönlü değerlendirme	Kazanımlar ve sınırlılıklar birlikte ele alınmış	Tek bakış açısı kullanılmış	Değerlendirme yok
Yönetici olsaydım	Öneri özgün ve dönemin koşullarına uygun	Öneri var ama gerekçesi zayıf	Öneri yok

Tuzağa düşme!

Yanılgı avı: Osmanlı'da yenilikler

- ✗ "Yenilikler yalnızca orduda yapıldı." → ✓ Yenilikler askerlikle başladı, **eğitim, hukuk, ekonomi ve toplum hayatına** da yayıldı.
- ✗ "Osmanlı yeniliklere hep karşı çıktı." → ✓ Yeniliği isteyen padişah ve devlet adamları da vardı; **karşı çıkan gruplar** ise bazı yenilikleri yavaşlattı.
- ✗ "Tanzimat Fermanı bir anayasadır." → ✓ Tanzimat bir **fermandır**. Osmanlı'nın ilk anayasası 1876'da ilan edilen **Kanun-i Esasi**'dir.
- ✗ "Avrupa ile etkileşim tek yönlüydü." → ✓ Aşılama yöntemi, mehter müziği ve lale gibi örnekler **Osmanlı'dan Avrupa'ya** da etki olduğunu gösterir.
- ✗ "Her yenilik başarılı oldu." → ✓ Bazı yenilikler **isyanlarla kesintiye uğradı** ya da yeni sorunlar doğurdu.

✓ Ne öğrendik?

1. Osmanlı yeniliklerini askerî, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlara göre birer örnekle sınıflandırınız.

2. Bir yeniliğin hem kazanım hem sınırlılık içerebileceğini bir örnekle açıklayınız.

3 Osmanlı'dan Avrupa'ya ulaşan iki kültürel etkiyi yazınız.

4 Yeniliklerin yönetim ve hukuk alanında halka sağladığı iki kazanımı yazınız.

5 Aşağıdakilerden hangisi kültürel alanda yapılan bir yeniliktir?

A) Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması
B) İrad-ı Cedid hazinesinin kurulması
C) İlk resmî gazetenin yayımlanması
D) Nizam-ı Cedid ordusunun kurulması

Bir yeniliği neden, alan, kazanım ve sınırlılık yönünden aşağıdaki tabloyla değerlendirebiliriz.

Yenilik	Neden yapıldı?	Etkilediği alan	Kazanım	Sınırlılık
Matbaa	Bilgiyi hızla çoğaltma ihtiyacı	Kültürel	Sözlük, tarih ve coğrafya kitapları basıldı.	Avrupa'ya göre geç yaygınlaştı.
Nizam-ı Cedid	Avrupa usulünde güçlü bir ordu kurma isteği	Askerî	Yeni ordu ve askerî okullar kuruldu.	Karşı çıkanların 1807'deki isyanıyla sona erdi.
Meclis	Halkın yönetime katılması düşüncesinin güçlenmesi	Yönetim ve hukuk	Halk, temsilcileri aracılığıyla yönetime katıldı.	Meclis kısa süre sonra kapatıldı.

Notlarım

Konu Testi

✓ Ne öğrendik?

Aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz. Her sorunun doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. XIX. yüzyılda İngiliz tüccarlar Osmanlı limanlarından büyük miktarda pamuk ve yün satın alıp İngiltere'ye götürdü. Aynı tüccarlar, İngiltere'deki fabrikalarda dokunan kumaşları da Osmanlı pazarlarında sattı. Avrupa devletlerinin bu biçimde ham madde ve pazar aramasına yol açan gelişme aşağıdakilerden hangisidir?

A) Rönesans
B) Sanayi İnkılabı
C) Reform
D) Fransız İhtilali

2. XIX. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki bazı toplulukları, ayrı bir devlet kurma isteğiyle ayaklandı. Bu topluluklar Fransız İhtilali'nin yaydığı fikirlerden etkilenmişti. Bu ayaklanmaların temelinde aşağıdaki fikirlerden hangisi vardır?

A) Bilimsel düşünce
B) Sanayileşme
C) Sömürgecilik
D) Milliyetçilik

3. II. Mahmud döneminde yapılan nüfus sayımında yalnızca erkekler sayıldı. Bu durum, sayımın en çok hangi amaçla yapıldığını gösterir?

A) Askerlik ve vergi işlerini düzenlemek
B) Açılacak kız okullarının sayısını belirlemek
C) Şehirlerdeki kumaş atölyelerini saymak
D) Avrupa'ya gönderilecek elçileri seçmek

4. XVIII. yüzyılda Avrupa'da bilim ve teknik hızla ilerledi; Avrupa orduları yeni silahlar ve eğitim yöntemleri kullanmaya başladı. Osmanlı Devleti ise Avrupa devletleri karşısında art arda toprak kaybetti. Bu durum, Osmanlı yöneticilerinin yeniliklerde öncelikle hangi alana yönelmesinin nedenini açıklar?

A) Ekonomik
B) Kültürel
C) Askerî
D) Sosyal

5. 1840 yılında Anadolu'daki bir köyün halkı, vergilerinin keyfî biçimde artırılmasından yakınan bir dilekçe yazdı. Köylüler dilekçede, bir yıl önce padişah adına ilan edilen ve vergilerin düzene konacağını vaat eden belgeye dayandı. Köylülerin dayandığı belge aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kanun-i Esasi
B) Tanzimat Fermanı
C) Nizam-ı Cedid
D) Pasarofça Antlaşması

6 Bir Avrupa devleti, Afrika'da denetimi altına aldığı topraklarda yerli halkı pamuk yetiştirmeye zorladı. Toplanan pamuk düşük fiyatla satın alınıp bu devletin fabrikalarına taşındı. Bu uygulama aşağıdakilerden hangisine örnektir?

A) Meşrutiyet
B) Reform
C) Aydınlanma
D) Sömürgecilik

KENDİME NOT

Bu konuda	Evet	Kısmen	Henüz değil
Avrupa'daki gelişmelerin Osmanlı Devleti'ni nasıl etkilediğini açıklayabiliyorum.			
Osmanlı yenilik dönemlerini sırasıyla ve örnekleriyle söyleyebiliyorum.			
Yenilikleri etkiledikleri alanlara göre sınıflandırabiliyorum.			
Bir yeniliğin kazanımlarını ve sınırlılıklarını değerlendirebiliyorum.			
Yeniliklerin neden ve sonuçlarını kanıtlara dayanarak ifade edebiliyorum.			

Notlarım

Cevap Anahtarı

Ön Değerlendirme

1. **D.** Sanayi İnkılabı ile makineler, üretimde insan ve hayvan gücünün yerini almaya başlamıştır.
2. **Y.** Yenilikler askerlikle başladı, sonra eğitim, hukuk ve ekonomi gibi birçok alana yayıldı.
3. **D.** Bir devletin başka bir ülkenin toprak ve kaynaklarını kendi çıkarı için kullanmasına sömürgecilik denir.
4. **D.** Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası 1876'da ilan edilen Kanun-i Esasi'dir.
5. **Y.** Avrupa'daki gelişmeler ticaretten ordu düzenine kadar Osmanlı Devleti'ni birçok yönden etkilemiştir.

1. Avrupa Değişiyor, Dünya Dengeleri Değişiyor

1. Ticaret yolları okyanuslara kaydı; Osmanlı topraklarından geçen yolların önemi ve gümrük gelirleri azaldı.
2. Osmanlı Devleti'nde farklı topluluklar bir arada yaşıyordu. "Her millete bir devlet" anlayışı bu toplulukları ayrılmaya yöneltti.
3. Avrupa'da üretim arttı ve ucuzladı, devletler zenginleşti. Osmanlı'da ucuz Avrupa malları yerli üretimi zor durumda bıraktı.
4. **B.** Buhar makinesinin üretimde kullanılmasıyla fabrikalarda seri üretim başladı. A, Coğrafi Keşiflerin; C, Reform'un; D ise Rönesans döneminin gelişmesidir.

2. Osmanlı'da Yenilik Dönemleri

1. Paris'e elçi gönderilmesi; ilk Türk matbaasının kurulması.
2. Nizam-ı Cedid, "yeni düzen" anlamında III. Selim'in yeniliklerinin ve kurduğu yeni ordunun adıdır. İrad-ı Cedid, bu ordunun giderleri için kurulan "yeni gelir" hazinesidir.
3. Yeniliklere en çok direnen güç ortadan kalktığı için yeni ordu ve okullar daha kolay kurulabildi.
4. Padişah kanunların üstünlüğünü kabul etti; yetkileri kanunlarla sınırlandı.
5. **C.** Kanun-i Esasi.

3. Yeniliklerin Etkilediği Alanlar ve Sonuçları

1. Örnek: Askerî: Nizam-ı Cedid ordusu. Sosyal: kanun önünde eşitlik. Kültürel: matbaa. Ekonomik: kumaş atölyeleri.
2. Örnek: Matbaa bilgiyi yaydı ama Avrupa'ya göre geç yaygınlaştı.

3. Çiçek hastalığına karşı aşılama yöntemi; mehter müziği; lale.
4. Örnek: Can ve mal güvenliğinin güvence altına alınması; meclis aracılığıyla yönetime katılma.
5. **C.** Gazete, kültürel bir yeniliktir.

Konu Testi

1. **B.** Makineli fabrikalar çok miktarda ham madde ve ürünlerini satacak yeni pazarlar gerektirdi; bu, Sanayi İnkılabı'nın sonucudur. Rönesans sanat ve bilimde, Reform dinde, Fransız İhtilali ise yönetimde yaşanan değişimdir.
2. **D.** Milliyetçilik, her milletin kendi devletini kurması gerektiği düşüncesidir ve farklı toplulukların bir arada yaşadığı Osmanlı'da ayrılıkçı isyanlara yol açmıştır.
3. **A.** Askere alınacak ve vergi verecek kişiler erkekler arasından belirlendiği için yalnızca erkekler sayıldı. Sayımın amacı askerlik ve vergi işlerini düzenlemekti; öteki seçeneklerin erkek nüfusuyla ilgisi yoktur.
4. **C.** Toprak kayıpları Avrupa ordularının silah ve eğitimdeki üstünlüğünden kaynaklandığı için yöneticiler yeniliklere önce orduda başladı; Nizam-ı Cedid ordusu bunun örneğidir.
5. **B.** 1840'tan bir yıl önce, 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı'nda padişah vergi ve askerliği düzene koyacağına söz vermişti. Kanun-i Esasi 1876'da ilan edildi; Nizam-ı Cedid III. Selim'in yeniliklerinin, Pasarofça ise bir antlaşmanın adıdır.
6. **D.** Bir devletin denetimi altına aldığı toprakların kaynaklarını ve halkın emeğini kendi çıkarı için kullanması sömürgeciliktir. Meşrutiyet bir yönetim biçimi, Reform dinî bir değişim, Aydınlanma ise akla ve bilime dayanan bir düşünce hareketidir.

Notlarım